

ROHKEASTI AITO :: oamk.fi**ePooki**

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

[Tulosta julkaisu](#) :: [Lataa PDF](#) :: [Piilota viittausohje](#) :: [Piilota metatiedot](#)

Ensihoidon kenttäjohtajärjestelmää tarvitaan Pohjois-Suomessa

Kaijankoski Tommi, Krekilä Ville, Moilanen Pekka, Simuna Miika, Rajala Raija, Roivainen Petri
19.2.2016 ::

Metatiedot

Nimeke: Ensihoidon kenttäjohtajärjestelmää tarvitaan Pohjois-Suomessa**Tekijä:** Kaijankoski Tommi; Krekilä Ville; Moilanen Pekka; Simuna Miika; Rajala Raija; Roivainen Petri**Aihe, asiasanat:** ambulanssit, ensihoitajat, ensihoito, johtaminen, sairaanhoitopiirit, sairaankuljetus, tilannekuva**Tiivistelmä:** Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen kenttäjohtajien ja ensihoitajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta selvitettiin kahdella kyselytutkimuksella. Kyselyihin vastasi 270 ensihoitajaa ja 29 kenttäjohtajaa viiden sairaanhoitopiirin alueelta. Kenttäjohtajan tärkeimmiksi työtehtäviksi arvioitiin ensihoitoasetuksen mukaiset tehtävät: johtamisen moniviranomaistilanteissa, ja usean ensihoitoyksikön tehtävillä, toimimisen hoitotason ensihoitajana sekä hätäkeskuksen tukemisen. Kenttäjohtajilla oli myös muita kuin asetuksessa säädettyjä tehtäviä ja ne vaihtelivat sairaanhoitopiireittäin. Kenttäjohtajärjestelmää pidettiin hyödyllisenä ja ensihoitopalvelun laatua parantavana.**Julkaisija:** Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk**Aikamääre:** Julkaistu 2016-02-19**Pysyvä osoite:** <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201602034695>**Kieli:** suomi**Suhde:** <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut**Oikeudet:** Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Kaijankoski, T., Krekilä, V., Moilanen, P., Simuna, M., Rajala, R. & Roivainen, P. 2016. Ensihoidon kenttäjohtajärjestelmää tarvitaan Pohjois-Suomessa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 4. Hakupäivä 19.2.2016. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201602034695>.

Ympäri vuorokauden toimivat ensihoidon kenttäjohtajärjestelmät tulivat sairaanhoitopiireihin viimeistään vuoden 2014 alussa. Taustalla oli ensihoitopalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnilta sairaanhoitopiireille vuonna 2013. Aiemmin kuntarajat ohjasivat ensihoidon tasoa, saatavuutta ja ambulanssien liikkumista. Muutoksen myötä ambulanssien toiminta-alueet laajenivat ja siirryttiin toimintamalliin, jossa huolehditaan koko sairaanhoitopiirin ensihoitovalmiudesta. Oulun yliopistosairaalan erityisvastuualueella (Oys Erva) selvitettiin kyselytutkimuksilla kenttäjohtajien ja ensihoitajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta.

Kenttäjohtajan työssä keskeistä on tilannekuvan ylläpito

Laadukas ja ammattitaitoinen ensihoitopalvelu toimii asiakaslähtöisesti. Se on myös oikea-aikaista, kokonaisvaltaista, tasalaatuista ja turvallista. Annettu hoito on vaikuttavaa ja hoitoketjut sujuvia. Potilaan hoitoon osallistuvat tahot tekevät saumatonta yhteistyötä, koska tiedonkulku on sujuvaa. Toiminta on kustannustehokasta sekä lakien, asetusten ja määräysten mukaista. ^[1] ^[2] Kenttäjohtotoiminta on osa ensihoitopalvelua. Ensihoitoasetuksessa kenttäjohtajan työtehtävät määritellään seuraavasti:

1. Osallistua hoitotason ensihoitajana ensihoitotehtävien hoitamiseen.
2. Usean yksikön ja moniviranomaistilanteissa määrätä toiminta-alueensa ensihoitopalvelun yksiköiden ja alueellaan olevien muiden ambulanssien käytöstä ensihoitopalvelun tehtävissä.
3. Tukea hätäkeskusta tilanteissa, joissa sairaanhoitopiirin ja Hätäkeskuslaitoksen välillä ennalta sovitusta päivittäistoiminnan ohjeistuksista joudutaan poikkeamaan, kuten tilanteissa, joissa ensihoitopalvelujen kysyntä ylittää käytettävissä olevat voimavarat. ^[2]

Alueelliset palvelutasopäätökset voivat asetuksessa säädettyjen tehtävien lisäksi tarkentaa kenttäjohtajan työnkuvaa. Esimerkiksi koulutusten järjestäminen voi kuulua kenttäjohtajan vastuulle ^[3]. Osa työstä voi olla henkilöstöhallintoon liittyvää, kuten palautteen antamista ja vastaanottamista, tai erilaisia suunnittelutehtäviä ja talouteen liittyviä asioita ^[4]. Kenttäjohtaja voi määrätä ensihoitoyksiköiden valmiussirroista tai varalla olevia yksiköitä välittömään lähtövalmiuteen ja päättää lisäyksiköiden perustamisesta ^[5]. Joillakin alueilla ensihoitopalvelun yksiköillä suoritettavien potilassiirtojen koordinointi voi myös kuulua kenttäjohtajan tehtäviin ^[6].

Kenttäjohtajan työnkuva antaa mahdollisuuksia ensihoidon laadunhallintaan. Hän voi operatiivisella johtamisella ja hätäkeskuksen tukemisella vaikuttaa eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön, hoitojen oikea-aikaisuuteen, potilasturvallisuuteen ja prosessien sujuvuuteen. Kenttäjohtajan työn onnistumien edellytyksenä voidaankin pitää johtamisalueen tilannekuvan ylläpitoa (kuva 1). Kenttäjohtajan täytyy olla tietoinen paitsi ensihoitotehtävästä ja olosuhteista, myös käytettävissä olevista resursseista sekä ympäristön tapahtumista. Kattava ja tarkoituksenmukainen tieto auttaa ennakoimaan, mitä mahdollisesti seuraavaksi tulee tapahtumaan ja millaisia vaihtoehtoisia toimintamahdollisuuksia tilanteessa on. ^[7] ^[8]

Tilannekuvan ylläpitämisessä, kuten muitakin kenttäjohtajan tehtäviä hoidettaessa on erilaisten tietojen, erityisesti tapahtumatietojen, saaminen ja jakaminen ajantasaisesti tärkeää. Erityisen tärkeää tämä on moniviranomaistilanteissa, joissa kenttäjohtaja toimii ensihoidon tilannejohtajana vastaten muun muassa viestiliikenteestä muiden viranomaisten kanssa. ^[9] ^[10]

KUVA 1. Ensihoitaja (AMK) ja Lapin sairaanhoitopiirin kenttäjohtaja **Panu Karjalainen** johtaa tilannekeskuksesta aluettaan (Kuvaaja: Matias Wesin)

Enimmäkseen hyviä kokemuksia kenttäjohtajista

Aiemmista tutkimuksista ja selvityksistä [\[10\]](#) [\[11\]](#) käy ilmi, että kenttäjohtajat itse ovat kokeneet tärkeimmäksi työtehtäväkseen alueen valmiuden ylläpitämisen ja resurssien hallinnan. Tärkeänä on pidetty myös lääkinnällistä johtamista, johon sisältyy yleinen tilannejohtaminen, kenttäjohtaminen ja johtaminen usean ensihoitoyksikön tehtävillä. Lapissa potilaan kuljettamisen logistiikka onkin kehittynyt kenttäjohtajärjestelmään siirtymisen jälkeen, eikä ambulanssityhjiöitä muodostu niin helposti. Pohjois-Savossa kiireettömät siirtokuljetukset on saatu aikataulutettua niin, että ne voidaan suorittaa turvallisesti alueellisia ambulanssityhjiöitä välttämällä. Satakunnassa tarkoituksenmukaisimman yksikön käyttäminen kiireellisille tehtäville on parantunut. [\[12\]](#)

Ensihoitajien mielestä kenttäjohtajan tärkein tehtävä on tilannejohtaminen kiireellisissä tehtävissä (kuva 2). Tärkeänä on pidetty myös hänen osaamistaan ja antamaansa lisäapua ensihoitotilanteissa. [\[13\]](#) Tyytymättömiä ensihoitajat ovat olleet kenttäjohtajan osallistumiseen potilaan hoitoon ilman ensihoitajien toivetta tai lisäavun tarvetta. Joissakin tilanteissa kenttäjohtajan toiminta on koettu muiden osaamista aliarvioivaksi tai autoritaariseksi. Kenttäjohtajien yhtenäisten toimintamallien puuttuminen on koettu ongelmaksi. [\[13\]](#) [\[14\]](#)

KUVA 2. Kenttäjohtaja valvoo potilaan siirtämistä helikopteriin (kuvaaja: Panu Karjalainen)

Kenttäjohtojärjestelmä parantaa ensihoidon laatua

Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella on viisi sairaanhoitopiiriä, joilla on kuusi kenttäjohtoaluetta. Keski-Pohjanmaan, Länsi-Pohjan ja Lapin sairaanhoitopiirit, sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä muodostavat omat kenttäjohtoalueensa. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on jaettu eteläiseen ja pohjoiseen kenttäjohtoalueeseen. Alueilla on sekä suuria kaupunkeja, että harvaan asuttuja seutuja. Väestöpohja, etäisyydet ja ensihoidon tehtävämäärät vaihtelevat suuresti ja tuovat suuria haasteita kenttäjohtajan työhön.

Oys Erva-alueen kenttäjohtajien ja ensihoitajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta selvitettiin kahdessa opinnäytetyössä. Kiinnostuksen kohteena olivat asetuksen ensihoitopalvelusta toteutuminen, kenttäjohtotoiminnan vaikutus ensihoitopalvelun laatuun, kuormittavuus ja alueelliset erot. Tutkimuksien toimeksiantajana oli Oulun ammattikorkeakoulu. Aineistot kerättiin internet-kyselyinä Webropol-ohjelmalla Oys Erva-alueen kenttäjohtajilta ja ensihoitajilta. Alueella työskentelee noin 780 ensihoitajaa ja 40 kenttäjohtajaa. Tarkkaa lukumäärää oli vaikeaa määritellä sijaisuuksien ja niin sanottujen keikkatyöntekijöiden vuoksi. Vastauksia saatiin 29 kenttäjohtajalta ja 270 ensihoitajalta. [\[15\]](#) [\[16\]](#)

Oys Erva-alueen kenttäjohtajat ja ensihoitajat kokivat kenttäjohtojärjestelmän hyödylliseksi ja ensihoitopalvelun laatua parantavaksi. Tärkeimmiksi työtehtäviksi sekä kenttäjohtajat, että ensihoitajat kokivat kaikilla kenttäjohtoalueilla ensihoitoasetuksen mukaiset työtehtävät. Kenttäjohtajilla oli myös muita kuin asetuksen mukaisia tehtäviä, kuten suunnittelu- ja esimiestehtäviä sekä siirtokuljetusten koordinoimista. Pienemmissä sairaanhoitopiireissä asetuksen ulkopuolisia tehtäviä oli laajemmin.

Kuormittavimmat työtehtävät kenttäjohtajien ja ensihoitajien mielestä olivat tilannekuvan ylläpito ja hätäkeskuksen tukeminen. Muita kuormittaviksi koettuja työtehtäviä olivat suunnittelutehtävät, siirtokuljetusten koordinoiminen ja esimiestehtävät.

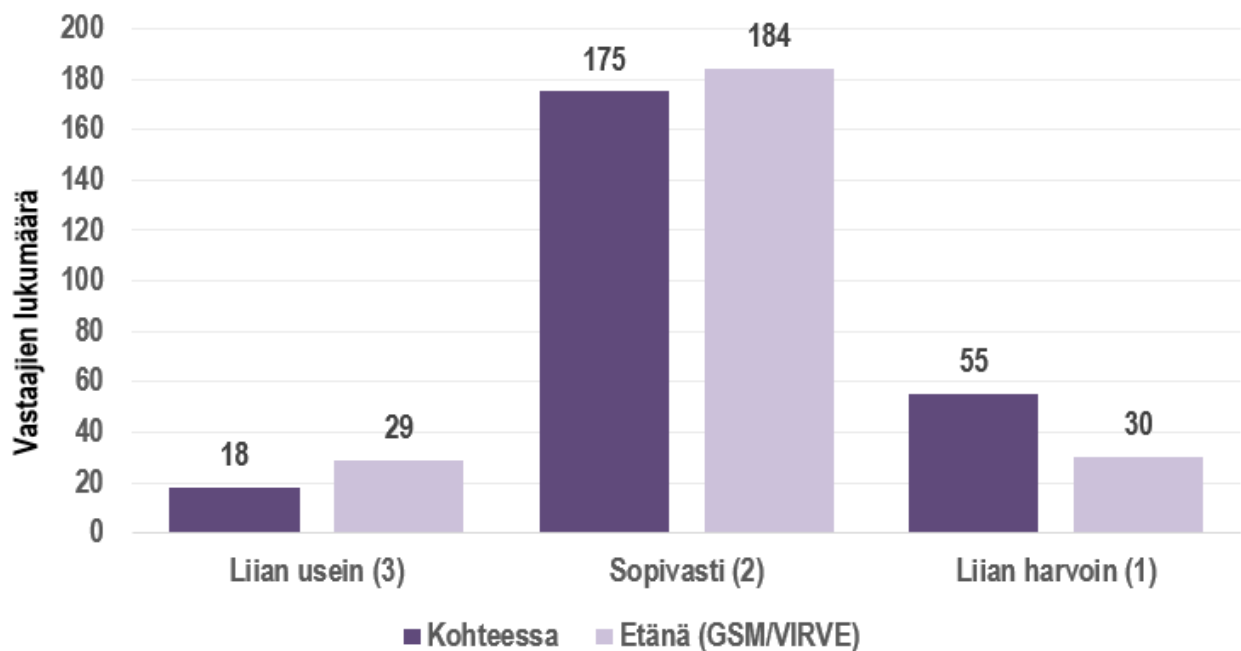
Tilannejohtaminen koettiin kenttäjohtajan tärkeimmäksi tehtäväksi

Sekä kenttäjohtajat että ensihoitajat kokivat kenttäjohtajan tärkeimmäksi työtehtäväksi määrätä toiminta-alueensa ensihoitopalvelun yksiköiden ja alueellaan olevien muiden ambulanssien käytöstä silloin, kun tilanteessa tarvitaan useita ambulansseja tai muita viranomaisia, kuten pelastushenkilökuntaa tai poliisia (taulukko 1). Erityisesti johtaminen tapahtumapaikalla koettiin hyödyllisenä ja ensihoidon laatua parantavana. Pitkistä etäisyyksistä aiheutuvien aikaviiveiden vuoksi kohteessa johtaminen ei aina ollut mahdollista. Ensihoitajat kokivat kenttäjohtajan toiminnan helpottavan ensihoitoyksiköiden työskentelyä.

TAULUKKO 1. Useiden ensihoitoyksiköiden tehtävien määrä kenttäjohtajan oman sairaanhoitopiirin alueella (n=29) [\[15\]](#)

	Vastaajien määrä	%
Yli 10 tehtävää vuorokaudessa	0	0 %
6–10 tehtävää vuorokaudessa	6	21 %
2–5 tehtävää vuorokaudessa	17	59 %
1 tehtävä vuorokaudessa	5	17 %
En osaa sanoa	1	3 %
Yhteensä	29	100 %

Kenttäjohtajan osallistuminen ensihoitopotilaan hoitoon vaihteli alueittain, mutta keskimäärin hän osallistui potilaan hoitoon viikoittain. Useimmiten kenttäjohtoyksikkö toimi tukiyksikkönä perus- tai hoitotason yksikölle, mutta osalla alueista se toimi myös itsenäisenä kuljettavana yksikkönä. Joillakin alueilla kenttäjohtajilla oli hoitotasoa laajempia lääke- ja toimenpideoikeuksia, millä ehkä oli vaikutusta aktiivisuuteen osallistua ensihoitopotilaan hoitoon. Pinta-alaltaan ja tehtävämääriltään pienillä alueilla osallistuminen ensihoitotehtäville oli muita alueita yleisempää. Alueellisista eroista huolimatta, valtaosa ensihoitajista arvioi kenttäjohtajan aktiivisuuden osallistua potilaan hoitoon sopivaksi (kuvio 1). [\[15\]](#) [\[16\]](#)

KUVIO 1. Ensihoitajien mielipiteet kenttäjohtajan osallistumisesta potilaan hoitamiseen tai hoidon ohjaamiseen (n=270) [\[1\]](#)

Kenttäjohtajien ja ensihoitajien mielestä hätäkeskusta tuettiin aktiivisesti. Hätäkeskuksen tukemisella tarkoitetaan esimerkiksi valmiussirtojen tekemistä alueille, joihin on vaarassa muodostua ambulanssityhjiöitä ja lähimmän tarkoituksenmukaisen yksikön hälyttämistä kiireelliselle tehtävälle. Yleisimmät määrätty toimet olivat tehtävän vaihdokset, kiireettömien tehtävien jonotus ja valmiussirrot, joita käytettiin jopa useita kertoja päivässä. Suurien sairaaloiden ympäristössä kenttäjohtajat hyödynsivät myös hoitolaitossiirtoihin erikoistuneita ambulansseja hätäkeskuksen välittämällä ensihoitotehtävillä. Hätäkeskuksen tukemistoimenpiteiden yleisyys vaihteli eri sairaanhoitopiireissä.

Tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus uudistaa myös ensihoitoa

Ensihoito on uudistunut voimakkaasti viime vuosina. Uusi kenttäjohtajajärjestelmä kehittyi koko ajan, kuten ensihoitokin. Julkisuudessa on ollut paljon keskustelua uudistusten seurauksena lisääntyneistä ensihoidon kustannuksista, joita myös kenttäjohtajajärjestelmän perustaminen on kasvattanut. Toisaalta uudistus on parantanut ensihoitopalvelun saatavuutta ja tasavertaisuutta ^[11]. Hyötyä saavutetaan myös kriittisesti sairastuneen potilaan hoidossa muun muassa resurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja ambulanssityhjiöiden ehkäisyn kautta. Ensihoitajien päivittäistä työtä helpottaa se, että kommunikointi viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa on siirtynyt kenttäjohtajan vastuulle ja ensihoitajat voivat keskittyä potilaiden hoitamiseen. ^[17]

Vielä on epäselvää miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus tulee muuttamaan ensihoitopalvelua ja sitä kautta myös kenttäjohtajan työnkuvaa. Terveyspalvelujen rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen on jo alkanut. Ympäri vuorokautiset päivystysyksiköt vähenevät, synnytyssairaaloita lakkautetaan, erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon palveluja keskitetään. Tällä hetkellä näyttää siltä, että tulevaisuudessa yhä useammalle suomalaiselle ensihoito on ainoa terveydenhuollon lähipalvelu.

Artikkeli pohjautuu Oulun ammattikorkeakoulun ensihoidon opiskelijoiden opinnäytetöihin

- Kaijankoski, T. & Krekilä, V. 2015. Ensihoidon kenttäjohtajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella. Oulun ammattikorkeakoulu. Ensihoidon tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/100917>
- Simuna, M. & Moilanen, P. 2015. Ensihoitajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta Oulun Yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella. Oulun ammattikorkeakoulu. Ensihoidon tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/99455>

Lähteet

1. [△]Kuisma, M., Holmström, P., Nurmi, J., Porthan, K. & Taskinen, T. 2013. Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
2. ^{^ ab}Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 6.4.2011/340. Hakupäivä 7.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110340>
3. [△]Pekanoja, T. 2013. Ensihoidon kenttäjohtaja. Hakupäivä 17.12.2013. http://www.ppshp.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/npp/embeds...
4. [△]Etelä-Pohjanmaan ensihoito. 2012. Ensihoidon kenttäjohtaja. Hakupäivä 17.12.2013. <http://www.epensihoito.net/index.php/ensihoidon-kenttajohtaja>
5. [△]Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. 2014. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelun palvelutasopäätös vuosille 2015–2018. Hakupäivä 14.8.2015. <http://213.139.160.193/ktwebbin...>
6. [△]Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon ja peruspalvelukuntayhtymä Kiuru. 2014. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös 2013–2016. Hakupäivä 14.8.2015. http://kokwww.kokkola.fi/dyn_kpsph/kokous/KOKOUS-532-4-Liite-2.PDF
7. [△]Norri-Sederholm, T. 2015. Tilanne päällä! Tiedon tarpeesta jaettuun tietoon - Hätäkeskuspäivystäjän ja ensihoidon kenttäjohtajan tilannetietoisuus. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Hakupäivä 22.10.2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1694-5>

8. [△]Norri-Sederholm, T., Paakkonen, H., Kurola, J. & Saranto, K. 2015. Situational awareness and information flow in prehospital emergency medical care from the perspective of paramedic field supervisors: a scenario-based study. *Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine* 23 (4). Hakupäivä 14.9.2015.
<http://www.sjtreem.com/content/pdf/s13049-014-0083-x.pdf>
9. [△]Norri-Sederholm, T. 2015. Tilanne päällä! Tiedon tarpeesta jaettuun tietoon - Hätäkeskuspäivystäjän ja ensihoidon kenttäjohtajan tilannetietoisuus. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Hakupäivä 22.10.2015.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1694-5>
10. ^{^ ab}Laukkanen, S. 2013. Ensihoidon kenttäjohtajien käsityksiä nykyisistä työtehtävistä ja kenttäjohtajajärjestelmästä. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Ensihoidon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 5.10.2015.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/58677>
11. ^{^ ab}Peltomaa, M. 2014. Pirkanmaalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä ensihoitopalvelujärjestelmän uudistuksesta ja sen toimeenpanosta. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Sosiaali- ja terveystieteiden laitos, terveyshallintotiede. Pro gradu -tutkielma. Hakupäivä 10.2.2016.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20141415...
12. [△]Honkanen, J. 2014. Kenttäjohtajat toivat tehokkuutta ensihoitoon. *Lääkärilehti*. Ajassa. Hakupäivä 23.9.2015
http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=14524/type=1
13. ^{^ ab}Silventoinen, J. 2014. Ensihoidon kenttäjohtoyksikön toiminta hälytystehtävillä. Savonia-ammattikorkeakoulu. Palopäällystön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 13.10.2015.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/84096>
14. [△]Ahava, A. & Rainio, M. 2015. Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen ensihoitajien kokemuksia Porvoon sairaanhoitoalueen kenttäjohtajajärjestelmän alkutaipaleelta. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Ensihoidon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 28.9.2015.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/88982>
15. ^{^ abc}Kajjankoski, T. & Krekilä, V. 2015. Ensihoidon kenttäjohtajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta Oulun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella. Oulun ammattikorkeakoulu. Ensihoidon tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 11.2.2016.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/100917>
16. ^{^ ab}Simuna, M. & Moilanen, P. 2015. Ensihoitajien mielipiteitä kenttäjohtotoiminnasta Oulun Yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueella. Oulun ammattikorkeakoulu. Ensihoidon tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 11.2.2016.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/99455>
17. [△]Purhonen, A. & Söderholm, H. 2015. Ensihoidon kenttäjohtaminen VSHP:n operatiivisen henkilöstön kokemana. Vaasan ammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 13.10.2015.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/90600>